

Özgün Araştırma

EBELİK ÖĞRENCİLERİNİN FETAL İSTİSMAR İLE İLGİLİ GÖRÜŞLERİ

Nazan ÇAKIRER ÇALBAYRAM¹
Neslihan YILMAZ SEZER²
İlknur Münevver GÖNENÇ²

Makale geliş tarihi:27.03.2019

Makale kabul tarihi:13.05.2019

Özet

Amaç: Çalışma ebelik öğrencilerinin fetal istismar ile ilgili görüşlerini belirlemek amacıyla nitel araştırma tekniği kullanılarak yapılmıştır. **Yöntem:** Bu araştırmanın evrenini Ankara’da bulunan bir üniversitenin ebelik bölümü 3. sınıf öğrencileri, örneklemini ise bu grup içerisinde rastgele seçilen 41 öğrenci oluşturmuştur. Araştırmanın yapılabilmesi için ilgili üniversitenin dekanlığından yazılı izin ve katılımcılardan sözel izin alınmıştır. Öğrencilerin fetal istismar ile ilgili görüşlerini belirlemek için kompozisyon yazdırılmıştır. Veriler tekrar etmeye başladığında çalışma sonlandırılmıştır. Verilerin çözümlenmesinde, içerik analizi tekniği kullanılmıştır. **Bulgular:** Yazılan kompozisyonlarda fetal istismara yönelik görüşler analiz edilmiş ve görüşmelerden elde edilen veriler 3 ana tema altında toplanmıştır. Birinci tema: Anne kaynaklı fetal istismar olarak belirlenmiştir. Araştırmaya katılan öğrencilerin tamamına yakını, gebenin sigara, alkol ve madde kullanmasının fetal istismara neden olacağını ifade etmişlerdir. İkinci Tema: Anne kaynaklı olmayan fetal istismar. Araştırmaya katılan öğrencilerin yarısından fazlası gebenin sözel, cinsel ve fiziksel şiddete maruz kalmasının fetal istismara neden olacağını ifade etmişlerdir. Üçüncü Tema: Anne ve diğer kişilerden kaynaklı fetal istismar. Öğrenciler annenin, babanın veya ailenin rızasıyla yapılan kürtajın fetal istismara sebep olacağını belirtmişlerdir. **Sonuç:** Öğrencilerin fetal istismar konusuna ilişkin farkındalıklarının olduğu belirlenmiştir. Gebelere birebir bakım veren ebelerin bu konudaki farkındalıkları fetal istismarın belirlenmesi, önlenmesi ve olumsuz etkilerinin ortadan kaldırılması açısından önemlidir.

Anahtar Kelimeler: Fetüs, İstismar, Anne, Baba, Ebe

OPINIONS OF MIDWIFERY STUDENTS ON FETAL ABUSE

Abstract

Objectives: This study was carried out using a qualitative research technique to determine the opinions of midwifery students on fetal abuse. **Methods:** The universe of this study was made up of third grade midwifery students at a university in Ankara, and the sampling involved 41 students randomly selected among this group. To conduct the study, written permission of the deanery of the related university and verbal consent of the participants was acquired. The students were asked to write a composition to express their opinions on fetal abuse. The study was terminated when the data started iterating. Content analysis technique was used in the analysis of the data. **Results:** The data obtained from the interviews were collected under three main themes. First Theme: Maternal-fetal abuse; The students study stated that smoking, alcohol, and drugs would cause fetal abuse. Second Theme: Non-maternal fetal abuse; The students stated that mother's exposure to verbal, sexual, and physical violence would lead to fetal abuse. Third Theme: Fetal abuse from the mother and other individuals; The students stated that the abortion carried out with the consent of the mother, the father or the family would cause fetal abuse.

¹ Çanakkale 18 Mart Üniversitesi, Sağlık Yüksekokulu, Hemşirelik Bölümü, Çanakkale/Türkiye

²Ankara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Ebeler Bölümü, Ankara/Türkiye

Sorumlu yazar: Nazan ÇAKIRER ÇALBAYRAM, nazançalbayram@comu.edu.tr

Bu çalışmanın verilerinin bir kısmı 26-29 Nisan 2016 tarihinde 3. Uluslararası & 7. Ulusal Ebeler Öğrencileri Kongresi’nde Sözel Bildiri olarak sunulmuştur.

Conclusions: It was determined that the students had awareness about fetal abuse. The awareness of midwives about this issue giving one-to-one care to pregnant women is important in determining and preventing fetal abuse and eliminating its adverse effects.

Keywords: Fetus, Abuse, Mother, Father, Midwifery

Giriş

Fetal istismar “fetüsün sağlığını ve gelişimini olumsuz yönde etkileyen tüm davranışlar” olarak düşünülebilir (Çalbayram NÇ. 2015). Bu tanım çerçevesinde; gebenin şiddete maruz kalması, madde kullanımı, kötü beslenmesi, antenatal bakım alamaması, ruhsal durum bozukluğu gibi birçok etken fetal istismara neden olabilecek durumlar arasında sayılabilir. Pollock (1999) bağlanma ve şiddet arasındaki ilişki üzerine yapılan çalışmaların fetal istismarı belirlemek için bir işaret olabileceğini belirtmiştir. Antenatal dönemde bebeğe bağlanması yetersiz olan kadınların fetüsten rahatsızlık duyma ve fetal istismar olasılığında artış olduğu bildirilmiştir (Pollock, 1999). Condon’un (1987) 112 gebe kadınla yaptığı çalışmasında; kadınların %8’i fetüse zarar verme ya da cezalandırma dürtüsü olduğunu kabul etmiş ve %8 ‘i doğduğu zaman öfkeden kendini kaybetmekten ve çocuğa zarar vermekten endişelendiğini belirlemiştir. Bu durum annenin fetüse aktif ya da pasif istismarının yanı sıra gelecekte çocuğun ihmal ya da istismara uğrama olasılığını göstermektedir. Kent ve Colleagues (1997) fetüse zarar verme girişimi olan annelerin depresyon ve anksiyeteden müzdarip olduğunu, fetüse karşı ambivalan duygular hissettiğini ve partneri ile ilişkilerinin problemlili olduğunu belirlemiştir. Depresyon ve anksiyete fetal istismar için bir risk olup, ülkemizde yapılan bir çalışmada gebelerin %33.8’inde hafif , %23.8 ininde orta ve %12.5’inin de ağır düzeyde depresyon saptanmıştır (Sevindik, 2005). Çelik ve arkadaşları (2013) depresyon semptomlarının görülme sıklığını % 54.8 olarak belirlemiştir. Gebelikten önce ve gebelik süresince yaşanan şiddet hem kadının hem de fetüsün sağlığını olumsuz yönde etkilemektedir (Yanikkerem, 2007). Giray ve ark. (2005) yaptıkları çalışmada gebelikte kadınların %63’ünün sözel, %20’sinin fiziksel şiddet gördüklerini belirlemiştir. Şen ve ark. (2012) ebe, hemşire ve hekimlerle yaptıkları çalışmada, sağlık profesyonellerinin tamamının gebelikte şiddeti bir sağlık sorunu olarak tanımladığını ve %66.7’sinin şiddet belirtilerini tanılamada kendilerini yeterli gördüklerini saptamışlardır. Madde kullanımı fetüs sağlığını etkileyen en önemli nedenlerden birisidir. Gebelikte alkol ve tütün kullanımı abortus, prematüre doğum, intrauterin gelişme geriliği, konjenital anomali ve perinatal ölüm riskinde artışa neden olur (Taşkın, 2011). Andreas ve Day (2000) çalışmalarında kadınların yaklaşık %15-20’sinin gebeliklerinde sigara içtiğini, preterm bebeklerin yaklaşık %15’ inden ve düşük doğum ağırlıklı bebeklerin %20-30’undan sigaranın sorumlu olduğunu, perinatal mortalite hızını %150 artırdığını belirlemiştir. Yetersiz antenatal bakım pasif istismar olarak nitelendirilmektedir. (Kent, Laidlaw, & Brockington, 1997). Türkiye’de gebe kadınların %97’si en az bir kez sağlık personelinin (doktor veya hemşire/ebe) doğum öncesi bakım almıştır (TNSA, 2013). İstismar konusunda yapılan taramalarda kadın istismarı ve çocuk istismarına ilişkin çok sayıda araştırma belirlenirken, fetal istismara ilişkin çalışmaya rastlanmıştır. Bu konuda hem toplumun hem sağlık personelinin bilinçlendirilmesi gerekmektedir. Gebelere birebir bakım veren ebelerin bu konudaki farkındalıkları fetal istismarın belirlenmesi, önlenmesi ve olumsuz etkilerinin ortadan kaldırılması açısından önemlidir. Bu nedenle çalışma ebelerinin fetal istismar ile ilgili görüşlerini belirlemek amacıyla nitel araştırma tekniği kullanılarak yapılmıştır.

Yöntem

Araştırma ebeler bölümü öğrencilerinin fetal istismar ile ilgili görüşlerini belirlemek amacıyla nitel araştırma yöntemi kullanılarak yapılmıştır. Öğrencilerin görüşleri kompozisyon yazdırma tekniği ile belirlenmiştir. Bu araştırmanın evrenini Ankara’da bulunan bir üniversitenin ebeler bölümü 3. sınıf öğrencileri oluşturmuştur. Üçüncü sınıf öğrencilerinin seçilme nedeni, fetüsün oluşumu ve gelişimi, fetal sağlığı etkileyen faktörler ve fetal sağlığın değerlendirilmesi gibi fetüsü ilgilendiren konularda teorik ve pratik uygulamaları içeren dersleri başarı ile tamamlamış olmalarıdır. Nitel araştırmalarda, örneklem büyüdükçe verilerin derinliği kaybolacağından genel olarak büyük örneklem önerilmemekte, tekrarlı veriler elde edilinceye kadar görüşmelere devam edilmesi tavsiye edilmektedir (Erdoğan, 2014). Bu nedenle araştırmada, başlangıçta örneklem belirlenmemiş olup, tekrarlı veriler elde edilinceye

kadar kompozisyon yazdırmaya devam edilmiştir. Kırk bir (41) öğrenciye kompozisyon yazdırıldığında tekrarlı veriler elde edilmeye başlanmış olup, araştırmanın doygunluğa ulaştığına karar verilerek veri toplama aşaması sonlandırılmıştır. Sonuç olarak araştırmanın örneklemini, çalışmaya katılmayı kabul eden 41 öğrenci oluşturmuştur. Veriler 10.03.2016-20.03.2016 tarihleri arasında toplanmıştır. Veriler araştırmacılar tarafından oluşturulan kompozisyon formu aracılığıyla toplanmıştır. Kompozisyon formunda fetal istismarın tanımı yapılmış ve öğrencilere gebelikte hangi durum ve davranışların fetal istismarı düşündürdüğü sorularak bu konu hakkındaki görüşlerini yazmaları istenmiştir. Öğrenciler, kompozisyon yazma sırasında rahatsız olmamaları ve birbirleriyle etkileşime girmemeleri için tek başına oldukları sessiz bir odaya alınmıştır. Öğrencilerin kompozisyonu yazıp teslim etmeleri yaklaşık 50-60 dakika arasında sürmüştür. Araştırmadan elde edilen nitel verilerin çözümlenmesinde, içerik analizi tekniği kullanılmıştır. İçerik analizi, verilerin derinlemesine analizini ve önceden belirgin olmayan tema ve boyutların ortaya çıkarılmasını sağlamaktadır.. Burada temel amaç, toplanan verileri açıklayacak kavramlara ve ilişkilere ulaşmaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2011).

Araştırmanın yapılabilmesi için ilgili üniversitenin dekanlığından yazılı izin alınmıştır (46732005-044/E.8886). Araştırmaya katılmayı kabul eden öğrencilere araştırmanın amacı açıklanmış, kompozisyon formu hakkında bilgi verilmiş ve sözel onamları alınmıştır.

Bulgular

Araştırmaya katılan öğrencilerin yaş ortalamasının 21.4 (min:20, max:27) olduğu saptanmıştır. %70.7'sinin en uzun yaşadığı yerin il olduğu ve %70'inin gelirini giderine eşit olarak algıladığı belirlenmiştir. Öğrencilerin ebeveynlerinin eğitim durumlarına bakıldığında, annelerinin %68.3'ünün ilkokul mezunu, babalarının ise %31.7'sinin ilkokul ve ortaokul mezunu olduğu saptanmıştır. Yazılan kompozisyonlarda fetal istismara yönelik görüşler analiz edilmiş ve görüşmelerden elde edilen veriler 3 ana tema altında toplanmıştır.

Birinci Tema: Anne kaynaklı fetal istismar

İkinci Tema: Anne kaynaklı olmayan fetal istismar

Üçüncü Tema: Anne ve diğer kişilerden kaynaklı fetal istismar

Birinci Tema: Anne kaynaklı fetal istismar:

Araştırmaya katılan öğrencilerin tamamına yakını, gebenin sigara, alkol ve madde kullanmasının fetal istismara neden olacağını ifade etmişlerdir. Örneğin bir öğrenci alkol ve sigaranın fetal istismara neden olacağını "*Annenin tamamen kendi zevki için kullandığı alkol, sigara vs. kendi vücuduna da zarar verir elbette ama vücudundaki o minicik diğer bedene, daha dünyaya gelmeden çok büyük zarar vermiş olur*" (21, il, anne ilköğretim mezunu, baba ortaöğretim mezunu, gelir gider eşit) şeklinde ifade etmiştir.

Öğrencilerin yaklaşık yarısı gebenin kötü beslenmesini fetal istismar olarak nitelendirmiştir. Bir öğrenci gebenin kötü beslenmesi durumunu "*Farklı açılardan düşünüldüğünde annenin sırf fazla kilo almak korkusuyla dengesiz ve yetersiz beslenmesi de fetüse zarar vermektedir*" (20, il, anne ilkokul mezunu, baba ilkokul mezunu, gelir giderle eşit) şeklinde ifade etmiştir. Başka bir öğrenci ise gebenin kötü beslenmesi ile ilgili şu ifadeleri kullanmıştır. "*Gebenin fetüsün sağlığını düşünmeyerek onun gelişimini sağlayacak besinler yerine bunu körü körüne istismar ederek sağlıklı besinler tüketmesi fetüsü olumsuz yönde etkileyen diğer bir durumdur*" (21, il, anne ilkokul mezunu, baba ilkokul mezunu, gelir gidere eşit).

Öğrencilerin yaklaşık yarısı ise gebeliğin istenmemesini fetal istismar olarak nitelendirmiştir. Konu ile ilgili bir öğrenci şu ifadeleri kullanmıştır. "*İstenmeyen bir gebeliğe karşı tutum daha farklıdır ve fetüsü olumsuz etkileyebilir. Fetüste normal bebekler, insanlar gibi duygulara sahiptir ve anne karnında bu duyguları hissedebilir anlayabilir. Anne karnında yaşanan olumsuzluklar doğduktan sonra da birçok olumsuzluk meydana getirir*" (21, ilçe, anne ortaokul mezunu, baba ortaokul mezunu, gelir gidere eşit). Başka bir öğrencinin ifadesi ise

şöyledir. “İstenmeyen bir gebelik yaşayan kadın, fetusün sağlığını düşünmeden olumsuz davranışlarda bulunabiliyor” (21, il, anne lise mezunu, baba lise mezunu, gelir giderden fazla). Bunların dışında öğrencilerin yarısından azı sırasıyla gebenin fetusü düşürmek için girişimlerde bulunması, antenatal takipleri yaptırmaması, duygusal durumunun kötü olması, fetusle olumsuz iletişim kurması, tarama testlerini yaptırmaması, sağlığına dikkat etmemesi ve önerilen preparatları almamasının fetal istismara neden olacağını belirtmişlerdir. Buradaki bazı durumlara ilişkin örnek öğrenci ifadeleri şu şekildedir;

“... bu durumları yaşayan anneler hem fetusün hem de kendi sağlığını hiçe sayarak yabancı maddeler, ilaçlar, bitkisel yöntemler, komşularından duyduğu yöntemlerle metal araç-gereçler kullanarak fetusün ve kendi hayatını tehlikeye atıyor” (22, il, anne ilkokul mezunu, baba lise mezunu, gelir giderden fazla).

“Takibe gelmeyen gebeler fetusün kontrollerini aksatmakta belki önlenebilecek olan problemlerin oluşmasına olanak sağlayarak fetusün gelişimini ve sağlığını istismar etmektedir” (21, il, anne ilkokul mezunu, baba üniversite mezunu, gelir giderden fazla).

İkinci Tema: Anne kaynaklı olmayan fetal istismar:

Araştırmaya katılan öğrencilerin tamamına yakını annenin sözel, cinsel ve fiziksel şiddete maruz kalmasının fetal istismara neden olacağını ifade etmişlerdir. Bir öğrenci bu durumu “Her ne kadar anneye yönelik bir şiddet olarak nitelendirilse de gebelik süresince anneye uygulanan her türlü fiziksel, cinsel yada psikolojik açıdan uygulanan şiddet fetusün sağlığını ve gelişimini olumsuz yönde etkilemektedir” (21, ilçe, anne ilkokul mezunu, baba ilkokul mezunu, gelir gidere eşit) şeklinde ifade etmiştir. Öğrencilerin bir kısmı ise eşin ve çevrenin gebeye destek olmamasının, sağlık personelinin görevini eksik, yanlış yapmasının ve gereksiz müdahalelerde bulunmasının ve gebenin olumsuz çalışma koşullarının fetal istismar nedeni olabileceğini vurgulamışlardır.

Bir öğrenci sağlık personelinin gereksiz müdahalesinin nasıl fetal istismara neden olabileceğini “Sağlıklı fetus için normal doğumu fizyolojiye uygun bulurken bu kadar sezaryenin yapılması bence fetal istismarın kılıfına uydurulmuş resmileştirilmiş acımasız gerçeğidir. Normal doğum olabilecekken doktorlar tarafından sezaryenle yaptırılan doğumla fetus sağlığı ekstrauterin yaşama tam hazırlanarak gelmediği için hakları da elinden alınmış olmaktadır” (25, ilçe, anne okuryazar, baba orta öğretim mezunu, gelir giderden fazla) şeklinde belirtmiştir.

Başka bir öğrenci ise aynı duruma ilişkin “Bir de bize düşen görevler var tabii ki örneğin gereksiz yapılan bir tuşe önce annenin sonra ise fetusün sağlığını etkileyeceğinden en küçük uygulamada bile titizlikle davranılmalıdır...” (21, il, anne ilkokul mezunu, baba ilkokul mezunu, gelir giderle eşit) ifadelerini dile getirmiştir.

Gebenin olumsuz çalışma koşullarına maruz kalması ise bir öğrenci tarafından “Gebelerin sürekli radyasyonlu ortamda bulunması” (22, anne ilkokul mezunu, baba ilkokul mezunu, gelir giderden az) şeklinde vurgulanmıştır.

Üçüncü Tema: Anne ve diğer kişilerden kaynaklı fetal istismar:

Araştırmaya katılan öğrencilerin on beşi gerek annenin gerek babanın gerek ise ailenin isteği ile gerçekleştirilen kürtajın, fetal istismara neden olacağını belirtmişlerdir. Kürtajın fetal istismara neden olduğunu belirten öğrencilerden biri bu düşüncesini “Kürtajda fetusün söz sahibi olamaması sebebiyle, bir canlının sağlığını ve gelişimini değil direkt olarak yaşamını etkileyen ve elinden alan bir durumdur. Nasıl ki bir anne ergen çocuğunun yaşam hakkını elinden alamıyorsa onunla yaşayan fetusünde yaşama hakkını elinden almakta bir istismardır”. (21, il anne ilköğretim mezunu, baba ortaöğretim mezunu, gelir gider eşit) cümleleriyle ifade etmiştir.

Araştırmaya katılan öğrencilerden sekizi ise anne, baba ya da toplum tarafından gerçekleştirilen cinsiyet seçiminin fetal istismara neden olacağını belirtmişlerdir. Bir öğrenci bu durumu “*Babanın fetüsün cinsiyetine göre davranması, kız çocuk istemiyorsa bunu gebeye kötü davranarak gösteriyorsa bu durumdan fetüste etkilenir ve baba çocuğuna istismar uygulamış olur bence*” (21, il, anne ilkokul mezunu, baba ortaokul mezunu) ifadeleriyle dile getirmiştir.

Tartışma

Çalışma ebelik öğrencilerinin fetal istismar ile ilgili görüşlerini belirlemek amacıyla yapılmıştır. Çalışmaya katılan öğrencilerin tamamına yakını, gebenin sigara, alkol ve madde kullanmasının fetal istismara neden olacağını ifade etmişlerdir. Literatürde sigaranın fetüse olumsuz etkilerine ilişkin pek çok çalışma yapılmıştır (Durualp ve ark. 2011; Marakoğlu, 2003). Karcaaltincaba (2009), 1.020 gebeyi kapsayan çalışmada gebelerin %34,7’sinin gebelikten önce sigara içtiğini, %14,0’ünün de gebeliği sırasında sigara içtiğini belirlemiştir. Gebelik sırasında sigara içen annelerin bebeklerinde; düşük doğum ağırlığı, erken doğum, ölü doğum, küçük baş çevresi, ani bebek ölüm sendromu gibi istenmeyen sonuçlar ortaya çıkabilmektedir (Berk, 2013, Kublay ve ark. 2008). Ayrıca yarık damak, yarık dudak gibi fiziksel defekt oluşma riskini de artmaktadır (Kublay ve ark. 2008). Sigara kullanan ve kullanmayan annelerin karşılaştırıldığı bir çalışmada, sigara içen annelerin plasenta ağırlığında ve bebeklerin doğum ağırlıklarında anlamlı azalma saptanmıştır (Kırımı ve Peñçe, 1999). Literatürde, sigara içen annelerin büyük çoğunluğunun fetüs üzerine olumsuz etkilerini bilmesine rağmen sigara içmeye devam ettikleri belirtilmektedir (Durualp ve ark. 2011; Karcaaltincaba, 2009). Benzer şekilde, gebelikte alkol kullanımının da fetüs üzerine pek çok istenmedik etkisi bulunmaktadır. Gebelikte alınan alkol, fetüste bilişsel, fizyolojik, morfolojik, nörobiyolojik, ve nörodavranışsal davranış bozukluklarına neden olabilmektedir (Berk, 2013, Workman, 2015, Khalil and O’Brien, 2010). Ayrıca erken doğum, abortus, düşük doğum ağırlığı ve ölü doğum görülme olasılığını artırmaktadır (Santis, 2011). Gebelerde madde kullanımı son otuz yılda daha fazla artmıştır (Keegan, 2010). Bu maddeler; kokain, amfetamin, opiatlar, marihuanadır. Bu maddelerin fetüs üzerinde birçok olumsuz etkisi (fetal büyüme ve gelişme, yenidoğan sağlığı ve yaşamı, ileri yaşlarda özellikle mental sağlığı) olduğu belirtilmektedir. (Cimete, 2002; Genç, 2014).

Öğrencilerin yaklaşık yarısı ise annenin bebeğini istememesini fetal istismar olarak nitelendirmiştir. İstenmeyen gebelik kadında depresyon (Marakoğlu, 2008) nedeni iken, erkekte fiziksel ve psikolojik şiddet (Dönmez, 2012) nedeni olarak belirlenmiştir. Hem depresyon hem de kadının maruz kaldığı şiddet fetüsün sağlığını olumsuz etkilemektedir.

Gebenin bilinçli olarak (diyet yapma, sağlıksız besinler tüketme) kötü beslenmesi öğrenciler tarafından fetal istismar olarak değerlendirilmiştir. Fetüsün gelişimi için gebelikte beslenme önemli olup, kadınların bu süreçte beden kitle indeksine uygun olarak yeterli ağırlık kazanımını sağlamış olması gerekir. Önerilenin altında ağırlık kazanımı düşük doğum ağırlığı ve preterm doğumlarla sonuçlanabilir. Önerilen ağırlığın üzerinde ağırlık kazanımı ise obeziteye ve obezite ile ilişkili sağlık sorunlarına yol açabilmektedir (Uzdil, 2015).

Öğrenciler, annenin sözel, cinsel ve fiziksel şiddete maruz kalmasının fetal istismara neden olacağını belirtmiştir. Ülkemizde yapılan bir çalışmada gebelerin %10,9’unun fiziksel, %52,6’sının duygusal, %31,7’sinin ekonomik ve %8,3’ünün cinsel şiddete maruz kaldığı belirtilmiştir (Sağkal v.d,2014). 1239 gebe kadınla yapılan başka bir çalışmada ise, fiziksel, duygusal, ekonomik ve cinsel şiddet sıklıklarının sırasıyla %26,5, %57,9, %30,3 ve %11,2 olduğu belirlenmiştir. Gebelik boyunca ve gebelikten önce yaşanan şiddetin kadın ve bebekte ciddi sağlık sorunlarına neden olabileceği bildirilmektedir (Demirel ve Daşikan,2016; Pool et al.,2014). Gebelikte herhangi bir istismar türü (fiziksel, cinsel veya duygusal) yaşayan kadınların bebeklerinin, istismara uğramayan kadınlardan daha düşük ağırlığa sahip olduğu ortaya konmuştur (Bhandari,2018). Ayrıca gebelikte görülen fiziksel şiddetin fetüste

yaralanmaya, kemik kırıklarına, doku ve organ travmalarına, fetal distrese ve asfiksiye neden olabileceği bildirilmektedir (Demirel ve Daşkan,2016)

Öğrenciler, sağlık personelinin gereksiz olarak yaptığı müdahalelerin, özellikle endikasyonsuz olarak yapılan sezaryenlerin fetal istismar olduğunu belirtmiştir. Sezaryen doğum oranı günümüzde oldukça yüksek oranda olup, Sağlık Bakanlığı verilerine göre; 2002 yılında %21 olan sezaryen doğum oranı 2014 yılında %51, 2015 ve 2016 yıllarında ise %53 olarak belirtilmiştir (TÜİK, 2016). Sezaryen doğum, gebelik ve doğum eylemi sırasında belirli komplikasyonlar ortaya çıktığında anne ve yenidoğan için hayat kurtarıcı bir uygulamadır. Fakat endikasyonsuz yapılan sezaryenin anne veya çocuğa yararının olmadığı belirtilmektedir (Karabel vd., 2017). Ayrıca elektif sezaryenle doğan bebeklerde; hipotermi, hipoglisemi, respiratuar distres sendromu, yenidoğanın geçici taşipnesi, persistan pulmoner hipertansiyon, solunum sorunlarına bağlı ventilatör gereksinimi, yenidoğan yoğun bakım ünitesine yatışın vajinal yolla doğan bebeklere göre daha yüksek olduğu bildirilmektedir (Genç, 2014; Sayın, 2018, Taşkın, 2017). Sezaryen sonrası anne bebek birlikteliğinde gecikme nedeniyle anne bebek bağlanması da olumsuz etkilenmektedir (Thorstensson, 2012; Genç, 2014; Hergüner, 2014).

Öğrenciler gebelerin uygunsuz koşullarda çalışmasını fetal istismar olarak değerlendirmiştir. Gebelerin uygunsuz koşullarda çalışması sadece kendi sağlığını değil bebeğinin sağlığını da olumsuz etkilemektedir. Padmanabhan (2006) ailenin sosyo-ekonomik durumunun ve annenin mesleğinin bebekte nöral tüp defekti gelişimiyle ilişkili olduğu belirtilmiştir. Yapılan başka bir çalışmada gebelerin %89.8'inin mesleki risklere maruz kaldığı, bu gebelerin %65.4'ünde gebelik döneminde en az bir komplikasyonun geliştiği belirlenmiştir (Çelikkalp, 2015). Radyasyonun gebelik dönemindeki zararlı etkilerine ilişkin çeşitli çalışma vardır. Yapılan çalışmalarda gebelikte radyasyon maruziyeti söz konusu ise spontan düşük, ölü doğum, intrauterin gelişme geriliği, nörolojik sorunlar (mikrosefali, mental retardasyon), konjenital defekt, doğum sonrasında ise; büyüme-gelişme geriliği, nöro-davranışsal bozukluk ve çocukluk çağı kanserleri (özellikle lösemi) görülme olasılığını artırır (Assadi, 2013; Salihu, 2012; Alex, 2011; Yenal, 2013; Groen, 2012). Çelikkalp (2015) çalışmasında radyasyon maruziyeti olduğunu bildiren gebelerde istemsiz düşük, erken doğum, düşük doğum ağırlıklı yenidoğan ve yoğun bakıma alınma durumlarının daha yüksek oranda olduğunu belirlemiştir.

Ebeveyn sosyoekonomik durumu, mesleği (örneğin: hemşirelik, yiyecek ve içecek işleme, tarım, tekstil boya ve deri endüstrisi, böcek ilaçlama) ve olası maruziyeti (organik çözücüler, anestezi ajanları, sterilizatörler, virüsler, pestisitler, boyalar, X- radyasyon) NTD ile yüksek riskle ilişkili olduğu bildirilmiştir (Padmanabhan, 2006).

Sonuç ve Öneriler

Araştırmada, öğrenciler fetal istismarın, anne kaynaklı nedenler, anne kaynaklı olmayan nedenler ve diğer etkenlere bağlı nedenler ile ortaya çıkabileceğini ifade etmişlerdir. Yazdıkları ifadelerden fetal istismar konusuna ilişkin farkındalıklarının olduğu belirlenmiştir. Ebeler hizmet verdiklerini gruplarda savunmasız bireylerin haklarını korumakla yükümlüdürler. Bu nedenle bu gruplardan birisi olan fetüsün haklarını korumak ebelerin önemli görevlerindedir. Gebelere birebir bakım veren ebelerin bu konudaki farkındalıkları fetal istismarın belirlenmesi, önlenmesi ve olumsuz etkilerinin ortadan kaldırılması açısından önemli olduğu düşünülmektedir.

Kaynaklar

- Andreas, RL. Day, ML. 2000. Perinatal complications associated with maternal tobacco use. *Semin Neonatol Aug*; 5(3): 231-41.
- Assadi, SN. 2013. Is Being a Health-care Worker a Risk Factor for Women's Reproductive System? *Int J Prev Med*; 4(7):852-857. <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC3775228/>
- Bhandari, B. 2018. Domestic Violence During Pregnancy and Its Effects on Birth Weight: Perspective from Nepal. In: Lammi-Keefe C., Couch S., Kirwan J. (eds) Handbook of Nutrition and Pregnancy. Nutrition and Health. Humana Press, Cham.
- Cimete G. 2002. *Atatürk Üniv. Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*; 5(1):68-77. <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/29169>
- Condon, JT. 1986. The spectrum of fetal abuse in pregnant women. *Journal of Nervous and Mental Disease*; 174:509-516.
- Çalbayram Çakırer, N. 2015. Fetal istismar ve çocuk sağlığı üzerine etkisi. *Sağlıkla Hemşirelik Dergisi*;17:15-17.
- Çelik, F. Köken, GN. Yılmaz, M. 2013. Gebelikte Depresyon Semptomlarının Sıklığı ve Depresyon Gelişimini Etkileyen Faktörler. *Anatol J Clin Investig*; 7:110-7.
- Çelikkalp, Ü. 2015. Tekirdağ İlinde Görev Yapan Hamile Ebe ve Hemşirelerin Mesleki Risk Etmenleri İle Bu Etmenlerin Gebelik Süreci ve Yenidoğan Bebeklerine Etkilerinin Değerlendirilmesi. Trakya Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Halk Sağlığı Anabilim Dalı İş Sağlığı Doktora Programı, Doktora Tezi, Edirne.
- Demirel Bozkurt, Ö. Daşıkın, Z. 2016. Gebelikte Eş Şiddeti: Risk Faktörleri, Sağlık Sonuçları ve Tarama Araçları. *Türkiye Klinikleri J Obstet Womens Health Dis Nurs-Special Topics*; 2(2):15-22.
- Dönmez, G. Şimşek, H. Günay, T. 2012. Evli erkeklerde eşlerine yönelik şiddet ve ilişkili etmenler. *Türkiye Halk Sağlığı Dergisi*; 10(3).
- Durualp, E. Bektaş, G. Ergin, D. Karaca, E. Topçu, E. 2011. Annelerin Sigara Kullanımı ile Yenidoğanın Doğum Kilosu, Boyu ve Baş Çevresi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, *Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Mecmuası*; 64 (3):119-126.
- Erdoğan, S. Nitel Araştırmalar. Erdoğan S, Nahcıvan N, Esin N. 2014. Hemşirelikte Araştırma Süreç, Uygulama ve Kritik. pp. 131-164, İstanbul: Nobel Tıp Kitabevi.
- Genç, S. Mihmanlı, V. 2014. Madde Bağımlılığı ve Gebelik. *Okmeydanı Tıp Dergisi* (Ek sayı 2); 30:120-123.
- Giray, H. Keskinoglu, P. Sönmez, Y. Meseri, R. Karakuş, N.E. Yüçetin, N. Günay, T. 2005. Gebelikte Aile İçi Fiziksel Şiddet ve Etkileyen Etmenler. *STED*; 14(10): 217-220
- Groen, RS. Bae, JY. Lim, KJ. 2012. Ionizing radiation exposure during pregnancy. *American Journal of Obstetrics & Gynecology*; 206(6):456-62. doi: 10.1016/j.ajog.2011.12.001.
- Hergüner, S. Çiçek, E. Annagür, A. Hergüner, A. Örs, R. 2014. Doğum şeklinin doğum sonrası depresyon, algılanan sosyal destek ve maternal bağlanma ile ilişkisi. *Düşünen Adam: Psikiyatri ve Nörolojik Bilimler Dergisi*; 27:15-20. <http://dx.doi.org/10.1016/j.psyneuen.2015.03.001>

- Karabel, MP. Demirbaş, M. İnci, MB. 2017. Türkiye’de ve Dünya’da Değişen Sezaryen Sıklığı ve Olası Nedenleri. *Sakarya Tıp Dergisi*;7(4):158-163.
- Karcaaltincaba, D. Kandemir, O. Yalvac, S. Güven, ES. Yıldırım BA. Haberal A. 2009. Cigarette smoking and pregnancy: results of a survey at a Turkish women’s hospital in 1020 patients. *Journal of Obstetrics and Gynecology*;29(6):480-486.
- Keegan, J. Parva, M. Finnegan, M. Gerson, A. Belden, M. 2010. Addiction in pregnancy. *J Addict Dis*;29(2):175-91.
- Kent, L. Laidlaw, JD. Brockington, IF. 1997. Fetal abuse. *Child Abuse & Neglect*;21:181-186
- Khalil A. O’Brien P. 2010. Alcohol and pregnancy. *Obstetrics, Gynaecology And Reproductive Medicine*;20:10, 311-33.
- Kırımı, E. Peñçe, S. 1999. Gebelikte Sigara Kullanımının Fetus ve Plasentanın Gelişimine Etkisi. *Van Tıp Dergisi*;6(1):28-30.
- Kublay, G. Terzioğlu, F. Karatay, G. 2008. Gebelik ve Sigara. Klasmat Matbaacılık. Ankara.
- Marakoğlu, K. Sezer, RE. 2003. Sivas’ta Gebelikte Sigara Kullanımı, *C. Ü. Tıp Fakültesi Dergisi*;25 (4):157-164.
- Marakoğlu, K. Şahsıvar, MŞ. 2008. Gebelikte Depresyon. *Türkiye Klinikleri J Med Sci*;28: 525-532
- Padmanabhan, R. 2006. Etiology, pathogenesis and prevention of neural tube defects. *Congenit Anom (Kyoto)*;46:55-67.
- Pollock, PH. Percy, A. 1999. Maternal antenatal attachment style and potential fetal abuse. *Child Abuse Negl*;23(12):1345-1357.
- Pool, MS. Otupiri, E. Owusu-Dabo, E. Jonge A. Agyeman C. 2014. Physical violence during pregnancy and pregnancy outcomes in Ghana. *BMC Pregnancy Childbirth*,14: 71.
- Republic of Turkey Ministry of Health Health Statistics Yearbook 2016. <https://dosyasb.saglik.gov.tr/Eklenti/13160,sy2016enpdf.pdf?0>
- Sağkal, T. Kalkım, A. Uğurlu, ES. Ersoy, NK. 2014. Gebelerin Eşi Tarafından Şiddete Maruz Kalma Durumları ve Şiddetle İlişkili Faktörlerin İncelenmesi. *TAF Prev Med Bull*;13(5):381-390
- Salihu, HM. Myers, J. August EM. 2012. Pregnancy in the workplace. *Occupational medicine*;62: 88-97.
- Santis, M. Luca, C. Mapa, I. Quattrocchi T. Angelo L. Cesari E. 2011. Smoking, alcohol consumption and illicit drug use in an italian population of pregnant women. *European Journal of Obstetrics & Gynecology and Reproductive Biology*;159(1):106–110.
- Sayın, NC. Gürsoy Erzincan, S. Uzun Çilingir, I. 2018. Sezaryen: Kanıtı Dayalı Bilgiler. *Türkiye Klinikleri J Gynecol Obst-Special Topics*;11(1):76-81.
- Sevindik, F. 2005. Elazığ ilinde gebelikte depresyon prevalansı ve etkileyen faktörler (Yüksek lisans tezi). Elazığ, Fırat Üniversitesi.
- Şen, S. Egelioglu, N. Kavlak, O. Sevil, Ü. 2012. Sağlık profesyonellerinin gebelikte şiddet konusundaki farkındalıklarının belirlenmesi. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*;9:1.
- Taşkın, L. 2017. Doğum ve Kadın Sağlığı Hemşireliği, 13. Basım, Akademisyen Kitabevi, Ankara.

- Thorstensson, S. Nissen, E. Ekstrom, A. 2012. Professional support in pregnancy influence maternal relation to and feelings for baby after cesarean birth: an intervention study. *Journal of Nursing Care*;1:2-9.
- Turkey Demographic and Health Survey, 2013
http://www.hips.hacettepe.edu.tr/eng/TDHS_2013_main.report.pdf
- Uzdil, Z. Özenoğlu, A. 2015. Gebelikte Çeşitli Besin Öğeleri Tüketiminin Bebek Sağlığı Üzerine Etkileri. *Balikesir Sağlık Bil Derg*;4: 2.
- Workmana, LJ. Raineki, C. Weinberg, J. Galea, LAM. 2015. Alcohol and pregnancy: Effects on maternal care, HPA axis function, and hippocampal neurogenesis in adult females. *Psychoneuroendocrinology*;57:37-50.
- Yanikkerem, Ö. Altıparmak, Ö. Karadeniz, D. 2007. Gebelikte Yaşanan Fiziksel Sağlık Sorunlarının İncelenmesi. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi* 10(10)
<http://dergipark.gov.tr/spcd/issue/21098/227219>
- Yenal, K. Ozan, DY. 2013. Gebe hemşireler için riskler ve güvenlik Önlemleri. *Hemşirelikte Eğitim ve Araştırma Dergisi*;10(2):3-7.